

Lakialoite LA 5/2018 vp

Krista Mikkonen vihr ym.

Lakialoite laiksi muovipakkausverosta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Muovipakkausveron tarkoituksena on vähentää kertakäyttöisten muovipakkauksien ja muovipussien ympäristökuormitusta kannustamalla valmistajia, vähittäismyyjiä ja kuluttajia vähentämään turhien muovipakkausten käyttöä sekä suosimaan uusiutuvasta materiaalista valmistettuja pakkausmateriaaleja. Muovipakkausverolla kannustetaan myös valmistajia kehittämään biohajoavia ja kierrätettäviä pakkauksia.

Muovipakkauksella tarkoitetaan kertakäyttöistä tai muuta tuotetta, jonka valmistukseen on käytetty muovia ja joka on tarkoitettu säilyttämään tai suojaamaan ainetta tai esinettä, helpottamaan sen esillepanoa taikka mahdollistamaan sen käsittely tai kuljetus tuottajalta kuluttajalle tai muulle käyttäjälle. Myös muovipussit kuuluvat veron piiriin. Lakialoitteen ehdotuksen mukaan vero olisi jokaisesta muovipakkauksesta 2 euroa kilolta. Uusiomuovista valmistettujen muovipakkausten osalta vero kohdistuisi ainoastaan neitseellisen muovin osuuteen ja kierrätetyn muovin osuus olisi verovapaa. Biohajoava muovi sekä juomapakkausten valmisteveron ja panttijärjestelmän piirissä olevat pakkaukset olisi suljettu lain ulkopuolelle.

PERUSTELUT

1 Muovipakkausten ympäristökuormitus

Jätelain mukaan kaikessa toiminnassa on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän ja ettei jätteestä aiheudu merkityksellistä haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle eikä vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen jätesuunnitelman keskeisiin tavoitteisiin kuuluu jätteiden syntymisen ehkäiseminen. Suunnitelmassa vaaditaan myös, että EU:n olisi asetettava tavoitteita loppukäsitteeseen joutuvan pakkausjätteen absoluuttiselle tai suhteelliselle määrälle.

Muovipussien ja muiden muovipakkausten ympäristökuormitus on merkittävä. Muovia valmistetaan fossiilisesta raaka-aineesta, öljystä, eikä se maadu luonnossa. Valmistus kuluttaa luonnonvaroja ja energiaa. Muovipakkauksia valmistetaan vuosittain valtava määrä, pelkkiä muovikasseja käytetään Suomessa arviolta noin 300 miljoonaa kappaletta. Suurinta osaa pakkauksista käytetään vain kerran.

Lakialoite LA 5/2018 vp

Vuosittain maapallolla tuotetusta 288 miljoonasta tonnista muovia mereen päätyy noin 10 prosenttia. Myös Itämeri kärsii muovijätteestä, sillä Suomen rannikoilta löytyvästä roskasta 75 prosenttia on muovia. Meriympäristöön päästyään roskat voivat aiheuttaa monenlaisia ongelmia. Suurikokoiset makroroskat, etenkin erilaiset muovit, saattavat takertua kaloihin, lintuihin, koralleihin ja merinisäkkäisiin tai tukehduttaa niitä. Osa eliöistä saattaa erehdyksessä käyttää ravinnokseen roska- tai muovikappaleita. Eliöt voivat nääntyä nälkään suurikokoisten muovikappaleiden joutuessa elimistöön ja säilyessä hajoamattomana ruuansulatuskanavassa. Vesistöissä muovi myös hajoaa hiljalleen mikromuoviksi, jota ei pysty poistamaan merestä. Mikromuovit sitovat itseensä myrkkyjä, ja niistä on mitattu moninkertaisia ympäristömyrkkypitoisuuksia verrattuna ympäröivään veteen. Myös mikromuovit päätyvät eliöiden ruoaksi, ja niiden sisältämät myrkyt saattavat kerääntyä merieliöstöön ja lopulta päätyä ravintoketjun kautta myös ihmisten ruokapöytään.

Vuonna 2015 hyväksyttiin EU-direktiivi, joka edellyttää jäsenmailta toimia muovisten kantokassien kulutuksen vähentämiseksi. Tavoitteena on erityisesti merten roskaantumisen vähentäminen. Pohjoismaiden neuvosto puolestaan suosittaa, että Pohjoismaat kieltäisivät mikromuovien käytön kosmetiikassa sekä biologisesti hajoamattomat muovipussit.

2 Muovipakkausveron vaikutukset

Vuonna 2002 Irlannissa otettiin käyttöön 15 sentin suuruinen vero muovipussilta. Veron määrää korotettiin vuonna 2007. Veron tarkoituksena oli vähentää muovipussien haittoja taloudellisesti tehokkaalla tavalla ja soveltaa muovipusseihin yleisesti hyväksyttyä aiheuttajaa maksaa -periaatetta. Tietyt erityisalat saivat verosta vapautuksen hygieniasyistä.

Dublinin yliopistossa laaditun tutkimuksen "Applying Environmental Product Taxes and Levies — Lessons from the Experience with the Irish Plastic Bags Levy" mukaan vero on osoittautunut tehokkaaksi ohjauskeinoksi. Vero on vähentänyt muovipussien käyttöä keskimäärin 90 % tutkimukseen osallistuneissa kaupoissa. Irlantilaisten enemmistö suhtautui veroon ympäristön kannalta järkevänä ratkaisuna. Kaupat arvioivat lain vaikutukset pääasiassa neutraaleiksi tai myönteisiksi. Veroon liittyvät kulut koettiin yleisesti vähäisemmiksi kuin muovipussien ostamisesta, kuljetuksesta, varastoinnista ja myymisestä aiheutuvat kustannukset. Veron kustannukset valtiolle olivat kohtuullisia. Lain toteutus ja seuranta maksoivat voimaantulovuonna noin 1,2 miljoonaa euroa. Mainontaan valtio käytti 358 000 euroa. Vero toimii parhaiten, kun se yhdistetään tiedotuskampanjaan ja yleiseen kuluttajavalistukseen.

Tanskassa puolestaan otettiin käyttöön muovipussivero jo vuonna 1994. Vero on painoperusteinen ja koski kertakäyttökassien jälleenmyyjä. Veron vaikutuksesta paperi- ja muovikassien kulutus väheni 66 %. Muovin käyttö kassien valmistamiseen puolittui vuosien 1993 ja 2009 välillä.

Muovipakkausvero on yhteiskunnallisesti reilu, ympäristön kannalta kestävä eikä vääristä kilpailua. Muovipakkausvero vähentää tehokkaasti pakkausten valmistuksen ja käytöstä poistamisen ympäristöhaittoja. Korvaavia pakkausmateriaaleja on jo nyt markkinoilla, ja vero lisää näiden ratkaisujen kysyntää. Suomella on hyvät mahdollisuudet biopohjaisten polymeerien tuottamisen ja tuotekehityksen kärkimaana. Kun siirrytään biohajoaviin muoveihin, myös suomalainen sellu-

Lakialoite LA 5/2018 vp

teollisuus saa uusia mahdollisuuksia. Muovipakkausvero edistää myös öljyriippuvuudesta irtautumista ja vähentää tarvetta öljyn tuontiin ulkomailta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

muovipakkausverosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Muovipakkauksista on suoritettava valtiolle muovipakkausveroa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Toimivaltaisiin viranomaisiin sovelletaan, mitä valmisteverotuslain (182/2010) 4 §:ssä säädetään.

3 §

Määritelmät

Muovipakkauksella tarkoitetaan kertakäyttöistä tai muuta tuotetta, jonka valmistukseen on käytetty muovia ja joka on tarkoitettu säilyttämään tai suojaamaan ainetta tai esinettä, helpottamaan sen esillepanoa taikka mahdollistamaan sen käsittely tai kuljetus tuottajalta kuluttajalle tai muulle käyttäjälle ja joka täyttää liitteen 1 mukaiset myynti-, ryhmä- tai kuljetuspakkauksia koskevat lisäperusteet ja muut lisäperusteet.

Muovipakkaukseksi luetaan myös muovipussit. Muovipussilla tarkoitetaan tässä laissa pussia, joka on tehty kokonaan tai osittain muovista ja joka soveltuu asiakaskäyttöön vähittäiskaupan toimipisteissä.

Sekoitemateriaaleista valmistetuissa pakkauksissa vero kohdistuu ainoastaan neitseellisen muovin osuuteen.

Lakialoite LA 5/2018 vp

4 §

Soveltamisalan rajaukset

Tätä lakia ei sovelleta sellaisiin muovipakkauksiin, jotka ovat biohajoavia. Biohajoavalla pakkauksella tarkoitetaan sellaista pakkausta, joka normaaleissa ympäristön oloissa tai kompostissa hajoaa fyysisesti, kemiallisesti, termisesti tai biologisesti siten, että suurin osa syntyneestä kompostista hajoaa lopulta hiilidioksidiksi, biomassaksi ja vedeksi.

Tätä lakia ei sovelleta sellaisiin muovipakkauksiin, joille on säädetty vero muulla lailla tai asetuksella.

Tätä lakia ei sovelleta jätelain (646/2011) 7 §:n mukaisten juomapakkausten palautejärjestelmien piiriin kuuluviin muovipakkauksiin.

5 §

Verovelvollinen

Verovelvollisia ovat ammattimaiset tuotteen pakkaajat ja pakatun tuotteen maahantuojat.

6 §

Veron määrä

Veroa on suoritettava 2 euroa/kg jokaisesta pakkaukseen käytetystä neitseellisestä muovikilosta.

7 §

Viranomaisten tietojenvaihto

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada tässä laissa tarkoitettua verotusta ja sen valvontaa varten tarpeellisia tietoja ympäristöviranomaiselta, jolle on ympäristölainsäädännössä säädetty tai määrätty pakkauksiin tai niiden palautusjärjestelmiin liittyvä valvontatehtävä.

8 §

Erinäiset säännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, muovipussiveron verovelvollisuudesta ja veron määräämisen perusteista sekä muutoinkin on voimassa, mitä valmisteverotuslaissa tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, pakkauksiin voidaan soveltaa jätelaissa ja sen nojalla annettuja pakkauksia koskevia säännöksiä.

Lakialoite LA 5/2018 vp

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Lakialoite LA 5/2018 vp

LIITE 1. PAKKAUKSEN MÄÄRITTELYYN LIITTYVÄT LISÄPERUSTEET

Myyntipakkaus on tarkoitettu myyntipaikalla loppukäyttäjälle tai kuluttajalle myytävän yksikön (myyntiyksikön) säilytykseen.

Ryhmäpakkaus on myyntipakkausten lisäksi käytettävä pakkaus, joka on tarkoitettu myyntiyksiköstä koostuvan ryhmän säilytykseen myyntipaikalla riippumatta siitä, myydäänkö ryhmä sellaisenaan loppukäyttäjälle tai kuluttajalle vai käytetäänkö pakkausta ainoastaan myyntipaikalla, ja joka on mahdollista poistaa muuttamatta myyntiyksikön ominaisuuksia.

Kuljetuspakkaus on myyntipakkausten tai ryhmäpakkausten lisäksi käytettävä pakkaus, joka on tarkoitettu helpottamaan myyntiyksiköiden käsittelyä ja kuljetusta siten, että voidaan välttää niiden fyysistä käsittelyä ja kuljetusvaurioita. Kuljetuspakkauksena ei kuitenkaan pidetä maantie-, rautatie-, meri- ja lentokuljetuksissa käytettävää konttia.

Pakkausten määrittelyssä on otettava huomioon myös seuraavat lisäperusteet:

Lisäperuste 1

Tuotetta pidetään pakkauksena, jos se täyttää 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen pakkauksen määrittelyn pakkauksen muita mahdollisia tehtäviä rajoittamatta, paitsi jos se on kiinteä osa itse tuotetta ja välttämätön tuotteen säilytykseen, tukemiseen tai säilyttämiseen sen elinkaaren aikana ja sen kaikki elementit on tarkoitettu käytettäväksi, kulutettaviksi tai poistettaviksi käytöstä yhdessä.

Lisäperusteen 1 mukaisia pakkauksia ovat esimerkiksi:

- makeislaatikot;
- CD-levykotelon suojakelmu;
- luetteloiden ja lehtien postituspussit (jotka sisältävät lehden);
- leivonnaisten mukana myytävät vuoat;
- rullat ja putkilot, joiden ympärille on kierretty joustavaa materiaalia (kuten muovikelmua, alumiinifoliota tai paperia), lukuun ottamatta rullia ja putkiloita, jotka on tarkoitettu tuotantolaitteiston osiksi ja joita ei käytetä tuotteen esittämiseen myytävänä yksikkönä;
- kukkaruukut, jotka on tarkoitettu ainoastaan kasvien myyntiä ja kuljetusta varten ja joita ei ole tarkoitettu kasvien koko elinajaksi;
- lasipullot injektiooliuoksia varten;
- CD-levyjen spindle-kotelot (myytyinä CD-levyjen kanssa, ei tarkoitettu varastointikäyttöön);
- vaateripustimet (myytyinä vaatteiden kanssa);
- tulitikkulaatikot;
- steriilit estojärjestelmät (pussit, maljat ja materiaalit, joita tarvitaan tuotteen steriiliyden varmistamiseen);
- juomien (esimerkiksi kahvi, kaakao, maito) keittimissä käytettävät kapselit, jotka jäävät käytön jälkeen tyhjiksi;
- uudelleentäytettävät teräksiset kaasupullot erilaisia kaasuja varten, ei kuitenkaan palonsammuttimet.

Lisäperusteen 1 mukaisia pakkauksia eivät ole esimerkiksi:

- kukkaruukut, jotka on tarkoitettu kasville koko sen elinajaksi;
- työkalulaatikot;

Lakialoite LA 5/2018 vp

- teepussit;
- vahakerrokset juuston ympärillä;
- makkaran kuoret;
- vaateripustimet (myytyinä erikseen);
- kahvinkeitinten kapselit, kahvin foliopussit ja suodatinpaperista valmistetut kahvipodit, jotka hävitetään yhdessä kahvituotteen kanssa;
- tulostimien kasetit;
- CD-levyjen, DVD-levyjen ja videokasettien kotelot (myytyinä yhdessä CD-levyn, DVD-levyn tai videon kanssa);
- CD-levyjen spindle-kotelot (myytyinä tyhjinä, tarkoitettuina varastointikäyttöön);
- itsestään liukenevat pesuaineiden pussit;- hautalyhdyt (hautakynntilöiden kuoret);
- mekaaniset jauhinkivet (uudelleentäytettävässä astiassa, kuten uudelleentäytettävässä pippurimyllyssä).

Lisäperuste 2

Tuotetta, joka on suunniteltu ja tarkoitettu täytettäväksi myyntipaikalla, sekä kertakäyttöistä tuotetta, joka myydään ja täytetään tai on suunniteltu ja tarkoitettu täytettäväksi myyntipaikalla, pidetään pakkauksina edellyttäen, että ne täyttävät pakkauksen tehtävän.

Lisäperusteen 2 mukaisia pakkauksia ovat, jos ne on suunniteltu ja tarkoitettu täytettäväksi myyntipisteessä, esimerkiksi:

- paperi- ja muovikassit;
- kertakäyttöiset lautaset ja muki;
- talouskelmu;
- voileipäpussit;
- alumiinifolio;
- muovikelmu pesulassa pestyjä vaatteita varten.

Lisäperusteen 2 mukaisia pakkauksia eivät ole esimerkiksi:

- hämmennin;
- kertakäyttöiset aterimet;
- käärepaperi (myytyinä erikseen);
- paistamiseen käytettävät paperivoat (myytyinä tyhjinä);
- ilman leivosta myytävät voat.

Lisäperuste 3

Pakkauksen osan ja pakkaukseen liitetyn lisäosan katsotaan kuuluvan pakkaukseen, johon se on liitetty. Tuotteeseen suoraan ripustettua tai kiinnitettyä lisäosaa, joka täyttää pakkauksen tehtävän, pidetään pakkauksena, ellei kyseinen tuote ole kiinteä osa itse tuotetta ja sen kaikki elementit tarkoitettu kulutettaviksi tai poistettaviksi käytöstä yhdessä.

Lisäperusteen 3 mukaisia pakkauksia ovat esimerkiksi:

- tuotteeseen suoraan kiinnitetyt tai siitä roikkuvat etiketit.

Lakialoite LA 5/2018 vp

Lisäperusteen 3 mukaiseen pakkaukseen kuuluvia tuotteita ovat esimerkiksi:

- ripsiväriharja, joka on osa hylsyä;
- pakkaukseen kiinnitetyt tarrat;
- niitit;
- muovisuojukset;
- annostelumatat, jotka ovat osa pesuainepakkauksen sulkijaa;
- mekaaniset jauhinkivet (kun ne sisältyvät astiaan, jota ei voida täyttää uudestaan ja joka sisältää tuotetta, kuten pippurimylly, jossa on pippuria).

Lisäperusteen 3 mukaisia pakkauksia eivät ole esimerkiksi:

- radiotaajuustunnistuksen tunnistheet (RFID-tunnistheet).

Helsingissä 23.2.2018

Krista Mikkonen vihr
Johanna Karimäki vihr